

DIMENSIUNI VALORICE ALE CONȚINUTURILOR EDUCAȚIONALE DE PERSPECTIVĂ

Nicolae Silistraru, dr. hab., prof. univ.

Viorelia Lungu, dr. conf. univ.

Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. În toate timpurile este necesară educația prin valori chiar dacă reprezentanța acestei nevoi este mai clară, mai fermă în intervalele crizelor sociale și morale. Astăzi, secolul XXI, suntem într-o perioadă când nu este suficient de a orienta acțiunea efectivă, organizată și controlată pentru formare, ci trebuie să integreze referiri la valori – componente asimilate unei călăuze a vieții într-un ritm accelerat de schimbări. Trecerea de la informațional la practic prezintă necesitatea de a percepe sensul că înțelegerea logică face apel la explicația prin cauze și la argumente logice, valorizarea este un tip de înțelegere care privește așezarea lucrurilor într-o ordine a importanței din perspectiva semnificației lor pentru prezent și respectiv prospectiv. Este de ajuns să privim asupra acestui început de mileniu pentru a observa rolul din ce în ce mai mult îl deține informația, mass-media și, implicit, noua tehnologie a internetului. Dar, datorită aflului de informație, a devenit mai dificilă estimarea valorii informației care ni se oferă și suntem confrunțați cu trecerea de la viața reală la una abstractă și virtuală. Plecând de la premisa că viitorul nu este un loc în care mergem ci este unul pe care îl creăm, trebuie să reconsiderăm rolul educației față de sfidările lansate de rapiditatea schimbărilor sociale și educaționale, în cât să promovăm valorile care să aducă doar beneficiu societății.

Summary. In all times, value education is needed, even if the representation of this need is clearer, stronger in the intervals of social and moral crises. Today, in the 21st century, we are at a time when it is not enough to orient the effective action, organized and controlled for training, but must integrate references to values - components assimilated to a life guide in an accelerated rhythm of change. The shift from informational to practical shows the need to perceive the meaning that logical understanding calls for explanation by causes and logical arguments, valorisation is a type of understanding that regards the settlement of things in an order of importance from the perspective of their significance for the present and respectively prospective. It is enough to look at this beginning of the millennium to observe the role more and more it holds the information, the media and, implicitly, the new Internet technology. But, due to the influx of information, it has become more difficult to estimate the value of the information we are offered and we are faced with the transition from real life to abstract and virtual. Starting from the premise that the future is not a place to go, it is one that we create, we must reconsider the role of education in the defiance of the rapidity of social and educational changes, in promoting values that bring only the benefit of society.

Cuvinte cheie: valoare, educație, perspectivă, educație prospectivă.

Tradițional, în condițiile în care schimbările se produceau lent, educația a reprezentat mecanismul de conservare și reproducere a trecutului. În secolul XXI, este din ce în ce mai evidentă necesitatea ca educația să anticipe viitorul, pregătind personalitatea pentru a se adapta la cerințele societății.

Ceea ce definește epoca noastră, susține Liviu Antonesei, [apud 10, p.147] este caracterul tot mai accelerat al schimbărilor, începând cu cele tehnologice și sfârșind cu cele economice, culturale și politice. În acest context, realizăm că educația se află în criză, mai ales din cauza caracterului său inserțial în raport cu evoluțiile din celelalte domenii ale comunităților.

Trebuie conștientizat afirmația: „în timp de criză, oamenii se schimbă: unii devin mai responsabili și se maturizează, iar alții se tulbură și se destabilizează. De aceea, educația în timp de criză trebuie să fie întărire spirituală a copiilor și părinților pentru a nu pierde echilibrul și speranța. De fapt, educația modelează și cultivă pe om nu numai profesional, ci și spiritual. Din păcate, în concepția lumii secularizate de astăzi, unii părinți așteaptă ca școala să ofere copiilor lor o educație, care să le permită să câștige cât mai mult, într-o perspectivă strict materialistă. Astfel, apare individul ”emancipat,, care vrea să fie cineva prin ceea ce acumulează material, dar care nu acordă multă importanță *valorilor spirituale și morale*. În această perspectivă, omul educat numai științific poate ajunge să fie în același timp ”savant și sălbatic,,. Însă o educație solidă poate învinge o criză economică.

Etimologic, cuvântul educație vine din latinescul “duco-ere” care înseamnă “a scoate”și din prepoziția “ed” (din), așadar “a scoate (pe cineva) dintr-o stare” [24]. Educația este aceea care îl scoate pe om din starea de *natură* cu care vine pe lume, pentru a-l ajuta să se ridice la starea de *ființă culturală, creativă* etc. Educația este o formă de ajutor pe care cei care dispun de o experiență superioară o oferă semenilor lor care doresc să-și însușească această experiență.

Educația este relația de acțiune mijlocită de valoare, fie că aceasta este educatorul ca ins creator sau este educatul consumator de valori cuprinse în intelectul său, în puterea sa de judecată, în trăirile, în emoțiile, sentimentele și dorințele sale, în scopurile, opțiunile și deciziile pe care și le asumă pentru existența sa și conviețuirea socială.

Gabriel Albu susține, că educația presupune prețuire (reciprocă), apreciere pozitivă (reciprocă), susținerea trebuinței de autoactualizare [1, p.371].

Educația a fost și este întotdeauna *orientată valoric pozitiv*, în măsura în care se referă la orice sprijin deliberat, conștient și sistematic acordat oamenilor în *aceste* direcții. Indiferent de vârsta educatului, conținutul interesează prin dubla sa dimensiune, în primul rând, pentru valoarea de conținut în sine, iar, în al doilea rând, pentru valoarea lor metodologică sau strategică pe care o conține (numeroase conținuturi prezintă relevanță limitată în timp, dar devine valoare instrumentală, fiind material prin care se exercită ansamblul funcțiilor și activităților psihice – memorie, atenție, limbaj, gândire etc.)

În acest context, rolurile sistemului educațional sunt diverse și importante în perspectivă. Termenul ”perspectivă,, este explicat de dicționar ca ceea ce se întrevide ca posibil, realizabil în viitor; posibilitate de dezvoltare, de realizare în viitor a ceva sau a cuiva [23].

Nevoia omeniirii este de a se dezvolta din punct de vedere intelectual și profesional. Nevoia de a studia la un nivel superior nu a existat dintotdeauna și la același nivel de intensitate, dorința de a se studia într-un mediu formal, instituțional, cu cadre didactice special pregătite, apare mult mai târziu [20, p.96].

Fiecare societate a încercat să-și dezvolte sistemul său de valori, să deschidă noi orizonturi ale cunoașterii, ale gândirii și ale acțiunii umane, dar fără o depășire a propriilor

limite și a propriilor granițe impuse sau autoimpuse. În acest context, se impune luarea în considerare a tezei conform căreia, cunoașterea nu are granițe și doar o colaborare la nivel european sau chiar la nivel mondial poate conduce la satisfacerea necesităților de formare ale umanității, la dezvoltarea societății.

Într-un context de învățământ orientat puternic pe pragmatism, pentru care cunoașterea înseamnă aplicare, utilizare, identificare și rezolvare de probleme, o cunoaștere teoretică disociată de capacitatea de a acționa și de a aplica, nu este de ajuns pentru a produce asimilarea de cunoștințe. O astfel de filosofie, continuă autorul, este favorabilă dezvoltării unui învățământ aflat în contact strâns cu realitatea, a unui învățământ pus în serviciul promovării dezvoltării economice și social-culturale; a unui învățământ care urmează să joace un rol motor în transformarea socială. Un învățământ capabil să pregătească studenți de așa manieră încât să facă față problemelor practice cu care se vor confrunta mai târziu în viață, în activitatea lor profesională, probleme neprevăzute ale viitorului [18, p.6]. În continuare, autorul optează pentru, un sistem de instruire centrat pe mecanismele procesării informației în vederea construirii cunoașterii individuale axat pe strategii de gestionare a proceselor cognitive specifice transformării de informații, inclusiv de familiarizare a studenților cu strategii metacognitive (de cunoaștere a propriilor procese de prelucrare a informației și de autoreglare a acestora) capabile să sporească sensibil performanțele învățării și să contribuie la dezvoltarea capacității de învățare [18, p.12].

Ce a marcat sec. XXI a fost "Revoluția informațională", evoluția IT-ului care a schimbat din nou lumea. Secolul în care trăim este o explozie de informații care bombardează individul din orice direcție, astfel că acesta se specializează în a recepta doar ce informații consideră a fi necesare. Contextul geopolitic actual începe să se schimbe din ce în ce mai mult și are ca principală caracteristică instabilitatea. Iar informațiile sunt cele care stau la baza acestor schimbări. Datorită afluxului de informație, a devenit mai dificilă estimarea valorii informației care ni se oferă și suntem confrunțați cu trecerea de la viața reală la una abstractă și virtuală.

Accesului la informații dă naștere unei societăți calitativ diferite care se confruntă cu probleme noi, precum supraîncărcarea informațională și necesitatea creării a noi forme de reglementare pentru a controla informațiile ce se revarsă între persoane, companii sau țări. În timp ce, prin tradiție, economiile de piață au fost pregătite să rezolve problema sărăciei, informațiile vor conduce, practic prin definiție, la probleme legate de abundență și la întrebări privind instrumentele care ar trebui inventate pentru a face față acestei abundențe. Ar fi o eroare să abordăm societatea informațională numai sub aspectul ei tehnologic și să-l tratăm ca o simplă dezvoltare a tehnologiilor de informare și comunicare. În această ordine de idei, o viziune holistică asupra societății informaționale presupune evidențierea unui șir întreg de aspecte. Unul din ele fiind prezentat de noi comportamente ale oamenilor și grupurilor umane, modificându-le modul de a gândi, de a învăța, de a lucra, de a coopera. Societatea informației se dezvoltă pe baza unei noi culturi a informației.

Cadrele didactice sunt într-o situație dificilă, atât informația predată până acum, cât și cea apărută în ultimii ani este considerată foarte importantă de a fi transmisă, această situație bulversează în procesul de selecție. Pentru ca educația să fie sănătoasă, ar trebui să se găsească soluții pentru problematici precum: formarea inițială a cadrelor didactice, formarea continuă a cadrelor didactice, crearea unei rețele de pedagogi cu expertiză, care să ofere cadre pentru cercetarea și inovarea domeniului științelor educației [apud 10, p.168]. Iar V.M.Cojocariu corelează pregătirea acestora cu ritmurile schimbărilor sociale supraaccelerate și cu posibilități umane de intervenție morală și profesională în ameliorarea crizei sociale și economice, dar mai ales educaționale [apud 10, p.169].

În opinia noastră, critica și revizuirea permanentă a informației este necesară pentru siguranța că conținutul curricular este adecvat destinației. Există probabilitatea că acesta reprezintă valorile adulților, mai degrabă decât ale tinerilor, sau pe cele ale studenților dintr-o generație trecută, decât pe cele ale studenților de azi. Din acestea, nu trebuie să deducem că valoarea motivațională a unei materii pentru student (fie intrinsecă sau instrumentală) este același lucru cu faptul că studentul este conștient de valoarea ei, sau că este capabil să argumenteze valoarea acestui obiect de studiu. Toate acestea sunt elemente esențiale ale educației și ale finalităților prevăzute de procesul educațional.

Totodată, societatea bazată pe cunoaștere reprezintă mai mult decât societatea informațională, înglobând-o de fapt pe aceasta, fiind o etapă superioară a societății informaționale. Cunoașterea este concepută drept informație cu înțeles și informație care acționează. Prin urmare, societatea cunoașterii nu este posibilă decât grefată pe societatea informațională și există într-o legătură indisolubilă cu ea. Avansul spre societatea informațională bazată pe cunoaștere este considerat, pe plan mondial, ca o evoluție necesară pentru asigurarea Dezvoltării Durabile [17, p. 31-43] în contextul „noii economii”, fundată în principal, pe produse și activități intelectual-intensive precum și pentru realizarea unei civilizații socioumane avansate. În lucrarea *Pedagogie*, G.Văideanu punctează: Într-o societate normală și dezvoltată, cultura și învățământul ca sistem de valori se situează, din punct de vedere moral și financiar, în centrul vieții sociale [apud 20, p.103].

Autorii M. Moraru, P. Popescu-Neveanu, V. Pavelcu, definesc noțiunea de valoare ca o însușire, un criteriu, o reprezentare, un produs, în fond ca obiectivare a esenței umane [14; 15; 16].

Valorile nu sunt direct observabile, ele conțin elemente cognitive, afective și conative, nu operează independent de individ și de câmpul social, se referă la standardele dezirabilului, sunt organizate ierarhic în sistemul personalității și relevante pentru comportamentul real.

Există cel puțin trei sensuri diferite ale noțiunii de valoare. Un sens este raportat la: *motivație* - valoarea este apropiată de valență și face trimitere la tot ce caută sau evită un anumit individ; alt sens este raportat la *procesele sociale și organizaționale* unde valoarea

este echivalentă cu utilitatea socială; al treilea sens, *ideologie* în care valoarea este apropiată de un scop și conduce la accentuarea semnificației praxisului sau practicilor sociale [9].

Sistemul educațional care se întemeiază organic pe valori, este eficient și nu devine formă fără fond. Valorile înseamnă cheia de boltă a rostului pe lume al sistemelor educaționale din diferite țări, care nu-și diminuează rolul său în societate și de care nici comunitățile cărora aparțin nu îndrăznesc să le minimizeze rolul. Aceste sisteme educaționale – precum cel finlandez, de exemplu – cultivă și transmit peste generații valori autentice. Nu dezvoltă frică, minciună, meschinărie, ipocrizie. Nu mor încet, surpate în sine, încremenite în proiect, depășite de viața reală sau pregătind generații pentru prezent, uneori pentru trecut, sau axate doar pe asimilare de cunoștințe teoretice, pe reproducere.

Sistemul orientărilor valorice determină partea consistentă a *direcționării* personalității și alcătuiește baza relațiilor ei cu: lumea înconjurătoare, alți oameni, sinele, baza concepției despre lume și miezul motivației vieții active, baza concepției despre viață și a „filosofiei vieții” [21].

Menirea valorilor umane rezidă în asigurarea unui ansamblu de standarde pentru a direcționa eforturile noastre în satisfacerea necesităților și pe cât este posibil de a ne amplifica autoestimarea, adică a ne face autoimaginea percepută de noi și de alții corespunzătoare definițiilor, social și instituțional originale, ale moralității și competenței. Valoarea este definită ca fiind o convingere de durată similară cu un anumit mod de comportament sau scop al existenței. Asemănător cu oricare alt tip de convingere, valoarea are trei componente: cognitivă, afectivă și comportamentală [22].

Valorile unei națiuni sau comunități se regăsesc în curriculum care, prin obiectivele axate, își propune să educe astăzi pentru viitor. Școala trebuie să pregătească cetățeni care să cunoască și să respecte cultura în care s-au născut, să cunoască valorile naționale etc. În acest context Sorin Cristea susține că dimensiunea axiomatică promovată de paradigma curriculumului vizează:

- a) definirea educației ca activitate psihosocială;
 - b) interdependența permanentă dintre dimensiunea obiectivă (funcție și structură de bază) – subiectivă a educației (finalitățile de sistem / ideal, scopuri generale, strategice și de proces / obiective: generale, specifice, concrete);
 - c) valorificarea tuturor conținuturilor generale ale educației (morale, intelectuale, tehnologice, estetice, psihofizice) și a formelor educației (formal, nonformală, informal);
 - d) raportarea permanentă la un context deschis (sistem social, sistem de educație, sistem de învățământ, proces de învățământ, activități concrete, situații concrete [7. p.185].
- În consecință, învățarea este subordonată, conceptual și metodologic, dar și normativ și practic, activității de educație, care are o sferă axiomatică și axiologică mai extinsă.

Dacă Sorin Cristea a evidențiat dimensiunea axiomatică a curriculumului, atunci Constantin Cucos se axează pe educație în general, unde susține că educația presupune afirmarea valorilor și nu a non valorilor... din perspectiva reglementărilor etice, sistemul

nostru de învățământ este un primitivism fără margini [apud jurnalul.ro (24 iun.2014) 7, p.192]. C.Cucoș susține că, aplicarea cu tact și metodă a conceptelor, ideilor și normelor pedagogice în practica educațională generează personalitatea culturală [8, p.192]. Pentru a fi mai clar, C.Cucoș prezintă problema în volumul *Educația axiologică. Problematica și forme de realizare*. În privința axiologiei, autorul realizează o distincție între axiologia pedagogică (teorie a valorilor raportată la fenomenul educațional) și educația axiologică (orientare practică spre asimilare de valori). Prin educație se previne accesul nonvalorilor în sistemul de valori constante și fundamentale, care vor deveni convingeri nu doar reproduceri, ducând la o autonomie și competență axiologică [8, p.194].

C.Cucoș propune experiențe, reflecții și soluții pentru dilemele omului responsabil, făcând recurs la amintiri, la gesturi, la fapte, la dialoguri, la întâmplări personale sau ale unor personaje cunoscute. Semnificația acestora are adânci reverberații educaționale, mai cu seama asupra celor care sunt investiți cu competență de a asigura un context de învățare stimulat. Educația întărește și sporește conduita noastră în orizontul valorilor [op.cit. p.194].

Valoarea caracterizează o persoană sau este o caracteristică pentru un grup și influențează selecția modurilor, mijloacelor și scopurilor disponibile ale acțiunii; orientarea spre valoare influențează comportamentul cu privire la natură, la locul omului în ea, la relațiile omului cu ceilalți și cum pot fi acestea legate de mediu și de relațiile interumane.

În lucrarea *Educația, profesorul și vremurile* (2009) Gabriel Albu prezintă o societate hipermodernă, caracterizată de ritmul alert, cu efectele asupra erodării calității relațiilor umane. Acestea, susține autorul, au consecințe esențiale asupra sensului educației, menite să răspundă la provocări noi, cum ar fi imperialismul libidoului, a pierderii politeții, a recuperării fidelității, etc. În lumea hipermodernă, educația devine “susținătoarea valorilor (pozitive) ale umanității, care au conservat – dintotdeauna – societatea, au onorat și vor onora ființa umană supremă, fiind vorba de valori precum: cinstea onestitatea, toleranța, libertatea, dreptatea, durabilitatea, generozitatea, respectul, spiritual științific, creația etc”[apud 10, p.119] .

Mai târziu, în anul 2013 Gabriel Albu sintetizează un alt volum despre *Relațiile interpersonale. Aspecte instituționale, psihologice și formativ – educative*, volum axat pe relațiile interpersonale ca valoare.

În contextul viziunii asupra formării tinerelor generații, Gabriel Albu propune axarea pe copil, educație, cultură, modestie, învățătură, empatie, școală prietenoasă, libertate, responsabilitate, curaj, gândire constructivă, creativitate, respect, valori (morale, estetice, cognitive, religioase, juridice, economice), impact online, autocunoaștere, autocontrol, autoevaluare, compasiune, iubire [apud 10, p.126]. Iar Mușata Bocoș considera ca, dacă am fi conștienți că prin iubirea și respectul față de actul educațional am putea câștiga la nivel național, instituțional și personal foarte mult, atunci am putea observa că ar trebui să vorbim nu de orgolui, ci de încredere în domeniu și nu de modestie, ci despre smerenie pedagogică.

Dacă ar exista toate acestea, atunci am putea considera că există viziuni mari, strategii pe termen lung, voci autentice ale domeniului, construcții temeinice [apud 10, p.168].

Problematika secolului XXI prezentată parțial mai sus, reflectă necesitatea axării pe *valoarea modestiei*, atât în orizontul cunoașterii, cât și în cel al comportamentului, al relațiilor cu colegii.

Unul din rolurile de bază a educației este *transmiterea valorilor și tradițiilor de la o generație la alta*. Este, în fapt, programarea culturală a viitoarelor generații. În acest sens, V.Capcea susține că schimbările cardinale care s-au produs în societatea noastră, în ultimii douăzeci și doi de ani, au modificat substanțial programele de studii, s-a scimbat raportul dintre disciplinele de specialitate și cele de cultură generală, în detrimentul celor din urmă. Exempu prin Etică se permite de a însuși valori ca: umanismul, filantropia, respect față de părinți, cumsecădenia, ospitalitatea, recunoștința, pacea, etc. care ar ajuta la dezvoltarea unei comunicări eficiente între generații, la monitorizarea comportamentului propriu, capacitatea de a depăși greutățile, vocație de a face binele din bunăvoință [5, p.83].

Sistemul de valori al unei persoane, după D.Antoci, poate servi la determinarea a ceea ce aceasta face sau la gradul de reușită al acesteia [2, p.23]. Respectiv, individul interiorizează norme specific mai multor grupuri, la care raportează cognitiv, evaluativ și afectiv, dezvoltând propriile valori individuale. O parte din acestea pot deveni valori comune pentru o parte din membrii unuia sau mai multor din grupurile de apartenență, transformându-se ulterior, din nou, către indivizi și manifestându-se prin indivizi și comportamente. Valorile devin astfel valori sociale [2, p.37].

Un alt rol educația îl are de *a antrena gândirea și dobândirea cunoștințelor și abilităților* necesare pentru a fi cetățean al timpului său.

Rolul de *supraveghere zilnică a copiilor* din sistemul preșcolar, primar, gimnazial și chiar liceal atunci când părinții sunt la muncă, pentru familiile în care ambii părinți au serviciu, este extrem de important să știe că copiii lor sunt supravegheați într-un sistem instituționalizat.

Rolul de *îmblânzire socială* se referă la copiii și adolescenții care trebuie să învețe să trăiască în comunități, să învețe și să respecte reguli, ierarhii și autorități. Sistemul de educație trebuie să transmită și aceste valori (conviețuirea, disciplina, respectarea regulilor, identitatea de grup etc).

Un alt rol important este *pregătirea pentru piața muncii*. Acesta este în primul rând rolul educației universitare, dar și, parțial, al învățământului liceal și profesional.

Educația națională se află într-o criză prelungită pentru că nu există o strategie pe termen lung a acesteia. Dezvoltând tipul de învățare (interactiv-creativ), cadrele didactice stimulează studenții să devină capabili să elaboreze proiecte personalizate de învățare, a-și asuma responsabilitatea desfășurării învățării, conștientizând, aplicând, (auto)evaluând, gestionând și dobândind progresiv autonomie în propria formare [4]. Numai astfel educația

va reuși să satisfacă nu numai cerințe de integrare socială ci și nevoile de progres ale societății.

În contextul dat, educația secolului XXI este anticipativă, orientată spre viitor, această caracteristică este determinată de faptul că generația aflată în perioada de formare, va ajunge la vârsta maturității, de aceea formarea (în prezent) trebuie să se realizeze din perspectiva exigențelor viitoare.

În fond, după G.Berger, prin educație se urmăresc două mari scopuri: „Primul e, să dăm copilului cunoștințe generale, de care va avea nevoie să se servească: aceasta este instrucția. Celălalt e, să pregătim în copilul de azi pe omul de mâine și aceasta este educația” [3, p.65].

În viziunea unor savanți, evenimentul pedagogic al secolului, remarcă N.Silistraru, ar fi pedagogia prospectivă, pentru că actualul și viitorul sistem de educație are următoarele caracteristici:

- educația devine un proces care va însoți omul pe tot parcursul existenței sale active;
- educația își va lăsa amprenta asupra majorității funcțiilor vitale;
- educația va deveni accesibilă unui număr din ce în ce mai mare de oameni care vor putea studia acasă prin mijloacele mass-media, la lucru prin „centrele multimedia”, prin învățământul la distanță cu ajutorul computerelor cu funcții didactice [apud 12, p.100; 16].

În condițiile societății contemporane, caracterizată prin accelerarea ritmurilor de evoluție a vieții socio-profesionale caracterul prospectiv al educației se accentuează.

În sens larg, Educația prospectivă prevede *o nouă organizare valorică* a așteptărilor personalității, prin ierarhizarea valorică și semnificativă a competențelor care vor contribui la atingerea idealului educațional [11, p.44].

În sens restrâns, Educația prospectivă prezintă un proces organizat și proiectat de dezvoltare a personalității pentru viitor din punct de vedere biologic, psihic și social, de formare a conștiinței și comportamentului proactiv de integrare activă în viața socială în continuă schimbare.

Raporturile dintre educație și viitor generează mai multe categorii de schimbări, care privesc;

- a) rolurile pe care educația trebuie să le îndeplinească în viața socială - „viitorul educației”.
- b) dimensiunile, caracteristicile și modurile de realizare „educația în viitor”,
- c) realizarea ei astfel încât să răspundă unor cerințe viitoare „educația pentru viitor”,

Viitorul educației are în vedere schimbările posibile ale educației în etapele viitoare ale dezvoltării societății mai ales în ceea ce privește funcțiile pe care le îndeplinește precum și raporturile cu celelalte subsisteme sociale și cu societatea în ansamblul ei. Studiile de prospectare a viitorului estimează că educația va îndeplini un rol din ce în ce mai important

în dezvoltarea societății, manifestându-se ca factor de progres prin formarea resurselor umane necesare tuturor activităților sociale.

Evitarea situației de stagnare, susține M-V Cojocariu, este determinată de ridicarea educației la „realizarea unei personalități umane aptă de „*a prevedea pentru a preveni*”, capabilă de a declanșa schimbarea pozitivă atât la nivelul propriului eu, cât și în afara sa” [6, p.27]. Schimbarea poate fi concepută ca o reconstrucție permanentă a existenței și experienței viitoare, ceea ce îl face apt pe omul mileniului III să corespundă la un nivel superior expectanțelor sociale de înnoire și îmbogățire culturală.

Educația viitorului privește schimbările probabile ce se vor produce în domeniul principalelor componente ale educației: finalități, structuri, organizare, curriculum etc.

La început de mileniu în fața educației se pun probleme noi precum:

- evoluții foarte rapide în toate domeniile: economic, politic, social, cultural;
- schimbări politice și economice ca efecte ale valorilor democrației;
- progrese ale științei și tehnicii care vor deschide perspective și exigențe noi față de pregătirea oamenilor;
- efectele negative ale dezvoltării științei și tehnicii în planul deteriorării mediului care vor solicita măsuri corespunzătoare;
- diferențe economice și culturale din ce în ce mai accentuate între state și regiuni ale lumii care vor putea fi rezolvate prin intervenții specifice ale domeniului educațional.

Educația pentru viitor privește educația prezentă, realizată din perspectiva unor cerințe viitoare, astfel încât indivizii să se adapteze cât mai ușor și mai rapid la cerințele societății. Educația pentru viitor se construiește cu mijloacele prezentului. Valorile perene ale trecutului servesc pentru construirea viitorului. Valorile servesc drept criteriu selectiv al acțiunilor. Pe de o parte, valorile suscită judecăți, preferințe și alegeri, pe de altă parte, valorile constituie principii pentru decizii de comportament.

Educația, în această tratare, susține N.Silistraru, este inseparabilă de evoluția socială, fiind una din puterile ce condiționează această evoluție. De aceea, scopurile, conținutul și metodele educației trebuie să fie dinamice, să corespundă necesităților schimbătoare ale societății. Această

tratare a educației ca interacțiune este mai modernă decât educația influentă [19, p.20-21].

Valorile cuprind conținutul educațional, fiecare mesaj didactic reprezintă o valoare legată de trecut, prezent sau viitor. Formularea obiectivelor pe de o parte anticipă finalități, iar acesta sunt exprimate în competențe. Competența prin structura sa pe lângă cunoștințe și aptitudini este evidențiată prin atitudini. Atitudinea, în sine, reprezintă o valoare.

Educația lipsită de material și orientarea sa valorică își pierde nu doar o parte consistentă și semnificativă din substanța conținuturilor deținute, dar își părăsește însuși sensul propriu, abandonează rostul învățării umane în contextul unui univers uman, care își dobândește identitatea prin dimensiunea morală. Necesitatea transmiterii valorilor prin educație, răspunde imperativului mai cuprinzător al învățării, tendința conform căruia

individul se străduiește să fie în armonie cu legile și are în vedere că activitatea lui, să contribuie atât la binele propriu cât și a altora.

Educația secolului XXI, conform problemelor existente, are funcția de a atenua efectele negative ale hipertehnologizării (autismul social, artificializarea vieții), hiperindividualismul (egocentrismul, conflictul), hiperconsumismul (zeificarea banilor, obezitatea), hiperconcurența (invidia, confruntarea), globalizarea (infantilismul, ștergerea identității culturale) și, totodată de valorificare a aspectelor pozitive, precum comunicarea interculturală, negocierea consensului, toleranța, accesul la alte valori ale umanității. Deducem că, trecutul învață rezistența la schimbare, prezentul și viitorul cere înnoire permanentă [8, p.72], astfel conținutul educațional este foarte important în acest secol al schimbărilor.

În concluzie, plecând de la premisa că viitorul nu este un loc în care mergem ci este unul pe care îl creăm, trebuie să reconsiderăm rolul pedagogilor din secolul XXI față de sfidările lansate de rapiditatea schimbărilor sociale și educaționale, în cât să promovăm valorile care să aducă doar beneficiu societății.

În perspectivă, nu putem evita cercetarea, analiza acestor structuri, mecanismele cognitive, sociale, axiologice și impactul lor asupra influențării profilului personalității și specificul comportamentului celor care consumă cea mai mare parte a timpului/a vieții lor oferta lumii digitale [10, p.121].

Educația este o externalitate pozitivă, deoarece aduce beneficii nu doar părților direct implicate, precum furnizorilor de educație sau persoanelor educate, beneficiile educației se resimt și la nivelul altor părți, precum comunitățile în care trăiesc persoanele educate, se resimt prospectiv prin ”direcțiile de dezvoltare a educației sunt determinate de mutațiile culturale și progresele științifice, de schimbările economice, de problematica gestiunii resurselor naturale și a valorificării mediului ecologic (problematica lumii contemporane), de schimbările social-politice, prin care sunt evidențiate atât tendințele viitoarei societăți, cât și punerea în lumină a faptelor purtătoare de viitor., [13, p.83].

Bibliografie

1. Albu G. O psihologie a educației. Iași: Institutul European, 2005.
2. Antoci D. Educația prin valori și pentru valori. Ghid metodic. Chișinău, 2014.
3. Berger G. Omul modern și educația sa. Psihologie și educație. București: EDP, 1973.
4. Bocoș M. Instruire interactivă. Repere pentru reflecție și acțiune. Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022, p.63.
5. Capcelea V. Locul și rolul educației în formarea moralității tinerei generații în spiritual moral creștin. În Educația din perspectiva valorilor. Idei, concepte, modele. Tom III: Summa teologiae Editura EIKON Cluj –Napoca, 2013, p.82 -85.
6. Cojocariu V-M. Educația pentru schimbare. București: EDP, 2003.
7. Cristea S. Fundamentele pedagogiei. Ed.Polirom, Iași, 2010.

8. Cucuș C. Educația axiologică. Problematika și forme de realizare. București: EDP.
9. Doron R., Parot F. Dicționar de psihologie. București: Ed. Humanitas, 2001.
10. Ilica A. Pedagogii romani. Medalioane și interviuri. București: EDP, 2015.
11. Lungu V. Conceptualizarea educației prospective în cadrul universitar. Teza de doctor în Pedagogie, Chișinău 2012.
12. Lungu V. Delimitări conceptuale ale educației prospective, În: Studias universitatis. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, nr.9(19), 2008, p.100-1003.
13. Lungu V. Educația prospectivă – dimensiune a evoluției și progresului. În Studia Universitatis. Revista științifică. Seria: Științe ale educației, nr.5 (15) CEP USM Chișinău. 2008. p. 83-85.
14. Pavelcu V. Cunoașterea de sine și cunoașterea personalității. București: EDP, 1982.
15. Pavelcu V. Invitație la cunoașterea de sine. București: Ed. Șt. și Enciclopedică, 1970.
16. Popescu-Neveanu P. Dicționar de psihologie. București: Albatros, Humanitas, 1978.
17. Rumleanski P. Societatea postmodernă: probleme filosofice și metodologice actuale. Chișinău: ASEM, 2006.
18. Silistraru N. Schimbarea calitativă a educației universitare. În: Ghid metodologic. Interacțiunea metodelor în învățământul superior (colectiv de autori). Chișinău, 2011. p. 6-21.
19. Silistraru N. Valori ale educației moderne. Chisinau: ISE, 2006.
20. Turturean M. Educația universitară din perspectiva valorilor – incursiune în trecut, prezent și viitor. În Educația din perspectiva valorilor. Idei, concepte, modele. Tom III: Summa teologiae Editura EIKON Cluj –Napoca, 2013, p.96 – 104.
21. Rokeach M. Introduction in: Understanding Human Value. Individual and Societal. NewYork, The Free Press, 1979.
22. Столяренко Л.Д. Основы психологии. Практикум, 4-у издание. Ростов-на-Дону: Феникс, 2003.
23. <https://dexonline.ro/definitie/perspectiva>
24. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Educa%C8%9Bie>.